

Голас Радзімы

№ 22 (2008)
28 мая 1987 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Багатая на таленты беларуская зямля. Бадай што, не знойдзеш ніводнага калгаса, саўгаса, вучэбнай установы, прадпрыемства, дзе б не былі створаны калектывы мастацкай самадзейнасці. лепшыя з іх носяць ганаровае званне народных, робяць паездкі не толькі па гарадах і вёсках рэспублікі, але часта выступаюць і за мяжой. На Гомельшчыне, напрыклад, вялікай папулярнасцю карыстаецца калектыв мастацкай самадзейнасці саўгаса «Ляскавічы» Петрыкаўскага раёна (на здымку).
Фота М. АМЕЛЬЧАНКІ.

АДКАЗЫ М. С. ГАРБАЧОВА на пытанні рэдакцыі газеты «Уніта»

Некаторы час назад рэдакцыя газеты Італьянскай кампартыі «Уніта» звярнулася да М. С. Гарбачова з просьбай даць інтэрв'ю.

18 мая Генеральны сакратар ЦК КПСС М. С. Гарбачоў прыняў у Крамлі члена Кіраўніцтва Італьянскай кампартыі, галоўнага рэдактара газеты «Уніта» Дж. К'ярамонтэ, намесніка галоўнага рэдактара Р. Фоа і маскоўскага карэспандэнта газеты Дж. К'еза і перадаў ім адказы на прысланыя раней пытанні.

Адбылася ажыўленая сяброўская гутарка. Італьянскія журналісты задалі некалькі пытанняў, што датычыліся асобы М. С. Гарбачова як лідэра і чалавека. Гэтую цікавасць яны растлумачылі вялікай папулярнасцю, якой карыстаецца Генеральны сакратар ЦК КПСС ва ўсім свеце, а ў Італіі асабліва.

Адказваючы на адно з пытанняў, М. С. Гарбачоў сказаў, што перамены, якія адбываюцца зараз у СССР, нельга звязваць персанальна з яго імем. «Гэта супярэчыла б ісціне, — заўважыў Генеральны сакратар ЦК КПСС. — Фарміраванне новага курсу з'яўляецца вынікам таго, што ў савецкім грамадстве і ў савецкім народзе існавала і існуе шырокае разуменне неабходнасці перамен. Іншымі словамі, не было б Гарбачова, быў бы хто-небудзь іншы. Наша грамадства паспела для перамен, і неабходнасць перамен прабіла сабе дарогу. Гэтыя перамены запатрабавалі пэўных кадравых перастановак. І гэта адбылося і ў ЦК партыі, і ва ўрадзе. Да кіраўніцтва прыйшлі новыя людзі, якія ў апошнія гады востра адчувалі сітуацыю, фармулявалі ідэі адносна таго, што трэба рабіць. Пасля сакавіка 1985 года абнавілася вышэйшае кіраўніцтва партыі, а на красавічнім Пленуме ЦК быў абдуманы план дзеянняў». Савецкі лідэр падкрэсліў, што гэта было не азэрэнне, а разуменне аб'ектыўнай неабходнасці перамен у нашым грамадстве, на падставе чаго і была сфармулявана лінія на абнаўленне і паскарэнне развіцця грамадства.

Пытанне: Вы сказалі нядаўна, што турызм не Ваша прафесія і таму Вы зможаце паехаць у ЗША, толькі калі паявіцца рэальная перспектыва заключыць пагадненне ў галіне раззбраення. Ці можаце Вы ўказаць асноўныя пытанні, па якіх, як Вы лічыце, неабходна прыйсці да пагаднення на магчымай сусэрцы ў вярхах кіраўнікоў СССР і ЗША? Ці лічыце Вы, у прыватнасці, што цяпер стала адчувальнай перспектыва дасягнення пагаднення са Злучанымі Штатамі па ракетна-сярэдняй дальносці?

Адказ: Наконт турызму — гэта правільна. Але вось рэалізм — гэта абавязковая рыса, якая павінна быць уласціва кожнаму палітыку.

Усяго комплексу пытанняў аслаблення ваеннай напружанасці і канфрантацыі ў свеце адразу і адначасова не вырашыць, але неабходна з чагосьці пачынаць.

К цяперашняму часу такім пытаннем, якое больш за ўсё паспела для вырашэння, бяспрэчна, з'яўляецца ліквідацыя амерыканскіх і савецкіх ракет сярэдняй дальносці ў Еўропе і рэзкае абмежаванне іх у азіяцкай частцы СССР і на тэрыторыі ЗША.

Дагаварыцца аб гэтым і падпісаць першае ў гісторыі пагадненне аб радыкальным скарачэнні, амаль поўнай ліквідацыі цэлага класа ядзернай зброі — рэч зусім рэальная. Зусім магчыма таксама вызначыць «ключавыя палажэнні» адносна стратэгічных наступальных узбраенняў, ПРА і ядзерных выпрабаванняў.

Яшчэ некалькі тыдняў назад здавалася, што ў выніку імклівага руху савецкага боку насустрач пазіцыям ЗША і іх заходнееўрапейскіх саюзнікаў пагадненне — за некалькі крокаў.

Сапраўды, асновы гэтага пагаднення былі сумесна вызначаны прэзідэнтам Рэйганам і мной яшчэ ў Рэйк'явіку; было пажаданне, асабліва заходнееўрапейскіх краін, каб мы згадзіліся выдзеліць ліквідацыю РСД з агульнага пакета — мы гэта зрабілі; узнік неспакой у сувязі з няроўнасцю па АТР на Еўрапейскім кантыненте — мы згадзіліся на поўную лік-

відацыю савецкай і амерыканскай зброі гэтага класа ў Еўропе.

Верагодна, не толькі мы, але і большасць людзей усюды ў Еўропе і ў свеце думалі, што дасягненне канчатковай згоды, як кажуць, справа тэхнікі.

Але аказваецца, некаторыя ўрады ў Заходняй Еўропе яшчэ не вырашылі для сябе, ці хочучы яны ліквідацыі савецкіх ракет сярэдняй дальносці, калі адначасова будзе ліквідаваны і амерыканскія.

Мы заўважылі, сёй-той спрабуе стварыць бясконцы ланцужок усё новых прывязак. Спачатку гаварылі, што нельга вырашаць пытанне аб ракетна-сярэдняй дальносці без адначасовай ліквідацыі аператыўна-тактычных ракет, потым сталі падключыць сюды тактычную ядзерную зброю, ядзерную зброю поля бою, а там ужо і звычайныя ўзбраенні і ўзброеныя сілы. Наогул, усе гэтыя пытанні сур'ёзныя, і па іх мы разам са сваімі саюзнікамі, як вядома, выказваліся. І мы гатовы іх абмяркоўваць і вырашаць.

Але нельга гэтыя праблемы, на нашу думку, выкарыстоўваць для розных затрымак. Усе ж мы думаем, палітычны рэалізм возьме верх. Занадта многае пастаўлена на карту, аб занадта значных для чалавецтва рэчах ідзе размова. Тым жа, хто вагаецца, напомяні выслоўе Сенека: калі чалавек не ведае, да якой прыстані ён трымае шлях, ні адзін вечер для яго не будзе спадарожным.

Нельга дапусціць, каб новы шанец быў упушчаны. Дасягненне пагаднення аблягчыць шлях да вырашэння многіх іншых праблем спынення гонкі ўзбраенняў і раззбраення. Наша ўяўленне аб шляхах і этапах поўнай ліквідацыі ядзернай зброі да пачатку XXI стагоддзя мы выклалі ў вядомай Заяве ад 15 студзеня 1986 года.

Зыходзячы з гэтага, мы і дзейнічаем па пытаннях раззбраення. Мы ўдасканальваем нашы прапановы па кожнаму напрамку з тым, каб яны ўбіралі ў сябе карысныя думкі і меркаванні іншых дзяржаў. Па многіх з іх ужо ідуць перага-

Італьянскія журналісты спыталі таксама прывольны час Генеральнага сакратара ЦК КПСС: як ён праводзіць яго, што чытае, чым цікавіцца.

М. С. Гарбачоў сказаў, што не толькі ў яго, а ва ўсіх членаў савецкага кіраўніцтва вольнага часу зараз практычна няма.

«Місія сённяшняга савецкага кіраўніцтва заключаецца ў тым, каб выкарыстаць усе магчымасці і максімальна шырока разгарнуць працэсы перабудовы, — падкрэсліў ён. — Гэта прымусівае нас займацца па сутнасці справы ўсім — эканомікай, ідэалогіяй, культурай, усёй духоўнай сферай. Гэтым вызначаюцца нашы кантакты з людзьмі, гэтым прысвечаны практычна ўвесь час. Магчыма, такі спосаб жыцця нельга назваць зусім нармальным, але ён прадыктаваны часам, нашай сітуацыяй, якая нагадвае рэвалюцыйныя перыяды, калі трэба аддаваць усяго сябе, не лічычы ні з чым.

Калі гаварыць аб інтарэсах, — працягваў М. С. Гарбачоў, — то ў сталыя гады я больш цікавіўся пытаннямі эканомікі, чытаў і пісаў па гэтых пытаннях. Можна сказаць, што тут у тым-сім я разбіраюся. Але мяне працягваюць паранейшаму цікавіць філасофскія пытанні, а цяпер асабліва. Дарэчы сказаць, гэта цяпер дапамагае мне тэарэтычна асэнсоўваць той этап развіцця савецкага грамадства, на якім мы знаходзімся, праблемы сучаснага свету, яго ўзаемазвязі. Гэта дае магчымасць не на падставе нейкіх жаданняў, а на падставе сур'ёзнага аналізу і рэалістычных вывадаў змагацца за паліпшэнне жыцця савецкіх людзей».

Журналісты цікавіліся ўражаннямі М. С. Гарбачова ад паездак па краіне, яго ацэнкай адносін паміж Савецкім Саюзам і Італіяй, КПСС і ІКП.

Ніжэй мы публікуем адказы, перададзеныя М. С. Гарбачовым італьянскім журналістам у пісьмовым выглядзе.

воры, некаторыя з якіх, — напрыклад, па хімічнай зброі, — знаходзяцца ў фазе прагрэсу.

Пытанне: У Палітычным дакладзе на XXVII з'ездзе КПСС і ў наступных выступленнях Вы настойвалі на неабходнасці ўсвядоміць двухбаковую ўзаемазалежнасць, якая звязвае паміж сабой у цяперашнюю эпоху сістэмы Усходу і Захаду, Поўначы і Поўдня. Гэта — новае бачанне свету, якое выступае на першы план супрацоўніцтва паміж рознымі грамадскімі сістэмамі. Ці маглі б Вы развіць Вашу думку па гэтым пытанню?

Адказ: Вы вельмі правільна сказалі. Іменна XXVII з'езд КПСС зрабіў важнейшы тэарэтычнага і палітычнага значэння вывады аб тым, што:

у выніку чатырох дзесяцігоддзяў гонкі ядзерных узбраенняў чалавецтва паўстала ў літаральным сэнсе слова перад дзіямай выжывання; сучасны свет пры ўсёй яго разнастайнасці і супярэчнасці становіцца ўсё больш узаемазвязаным, узаемазалежным, у значнай меры цэласным.

Адсюль вынікае, што шлях да стварэння трывалага, бяз'ядзернага свету, якога так хочучы народы, якія сталіся ад канфрантацыі, задыхаюцца ад яе, шлях да ненасільнага свету, у якім кожны захаваў бы свае філасофскія, ідэалагічныя, палітычныя, рэлігійныя погляды, — гэта перагаворы паміж дзяржавамі, сумесная працоўка дагаворанасцей па цэнтральных пунктах міжнароднага парадку дня, і перш за ўсё па пытаннях раззбраення. Гэта запатрабуе ад дзяржаў у адпаведнасці з новым мысленнем абнаўляць і практыку міжнародных адносін і дыпламатыі.

Тут многа неардынарнага. Успомнім хоць бы, колькі разоў у мінулым пачыналіся перагаворы па раззбраенню. Але дзяржавы часта маўкліва зыходзілі з таго, што хоць і добра было б дагаварыцца, але калі не ўдасца, то таксама не так ужо і страшна. А цяпер мы ўсе абавязаны разумець, што — страшна, што нельга дапусціць, каб чалавецтва рабіла ўсё новыя крокі да рысы, за

якой небыццё. Патрабаванне жыцця — дагаварыцца аб тым, каб пачаць рух у процілеглым напрамку.

Гэта цяпер — катэгарычны імператывы палітыкі і дыпламатыі. Нашу міжнародную палітыку будзем іменна ў гэтым духу.

Ведаем, зразумела, мы і тое, што наша перабудова ў знешнепалітычнай сферы, наш заклік да новага мыслення далёка не ўсім на Захадзе да спадабы. Скажу больш: становіцца ўсё ясней, дзе галоўныя ачагі процідзеяння, хто хацеў бы стварыць фронт барацьбы супраць новых падыходаў у знешняй палітыцы.

Не пераадолеўшы процідзеяння тых, хто чапляецца за старую палітыку сілы, за аджыўшыя стэрэатыпы ў адносінах Усход — Захад, цяжка разлічваць на радыкальнае аздаравленне міжнародных адносін, на забеспячэнне трывалага, бяспечнага міру.

Другі бок справы заключаецца ў тым, што круты паварот гістарычнага развіцця параджае мноства новых пытанняў, і не на ўсе ёсць гатовыя адказы. Але пры наяўнасці добрай волі і разумення на іх можна і трэба знаходзіць адказы, прычым калектыўнымі намаганнямі.

Цяпер, калі Савецкі Саюз і іншыя сацыялістычныя краіны прапануюць весці справу да бяз'ядзернага свету, ставіцца пытанне: а ці не вернецца ў гэтым выпадку чалавецтва да сітуацыі, якая была перад першай і другой сусветнымі войнамі, калі не існавала ядзернай зброі, а ваенныя канфлікты былі развязаны і забралі многія дзесяткі мільёнаў жыццяў? Як жа, пытаюць нас, вы ўяўляеце забеспячэнне бяспекі, ненасілле ў свеце, у якім не будзе ядзернай зброі?

Так, гэта не пустое пытанне. Але мы ніколі не згодзімся з тым, што ядзерная зброя павінна быць прызнана надзейным сродкам захавання міру. Паводле нашага пераканання, у бяз'ядзерным свеце павінны быць створаны і функцыяніраваць магутныя палітыка-прававыя механізмы рэгулявання міжнародных адносін. Іх стварэнне — агульная справа ўсіх дзяржаў — ядзерных і няядзерных, развітых і стаўшых на шлях развіцця. Важнае месца тут, відавочна, будзе за Арганізацыяй Аб'яднаных Нацый, роля і значэнне якой, на нашу думку, павінны ўзрастаць.

У цэлым жа мы віталі б звязанне міжнароднага дыялога па сутнасці ўсёга комплексу пытанняў аб усеабдымнай сістэме бяспекі ў бяз'ядзерным свеце, пры дастатковым мінімуме ўзбраенняў, структура якіх вызначалася б чыста абарончымі патрабамі.

Калі паглядзець на сусветныя справы з чалавечага боку, то наўрад ці цяпер ёсць што-небудзь больш актуальнае за гуманізацыю палітыкі. Ядзернае раззбраенне таксама па сутнасці пытанне гуманізму, і нават перш за ўсё — гуманізму.

Такая пастаноўка пытання выклікае да жыцця новыя падыходы да вырашэння міжнародных спраў. Стагоддзямі палітыка заставалася нейкім запаведнікам моцных гэтага свету. Ды і цяпер яшчэ ў многім гэта справа дзяржаў, іх кіраўнікоў. Але цяпер ужо далёка не толькі дзяржаў. Вядучая сацыяльная тэндэнцыя — зрух у бок дэмакратызацыі — усё больш гучна і пераканаўча заяўляе аб сабе ў міжнароднай палітычнай рэчаіснасці.

Наш час заканамерна стаў часам агульнага ўзрастання

ролі агульначалавечых фактараў у сусветных справах, чалавечага вымярэння палітыкі, пераасэнсавання міжнародных адносін з гэтага пункту гледжання. Час ставіць акцэнт на задавальненні духоўных і матэрыяльных патрэбнасцей чалавечага агульнага ў сваёй аснове, асабліва ў тым, што датычыць захавання самога жыцця і асаблівасці яго для існавання пражывання для Італіі, любой іншай краіны. Мы верым, што гэта гуманістычная дамінанта ў палітыцы будзе атрымліваць усё большае прызнанне.

У гэтым таксама — новае мысленне, скрозь прызму якога мы і разглядаем гуманітарнае супрацоўніцтва як неад'емную частку ўсеабдымнай сістэмы бяспекі, разам з супрацоўніцтвам палітычным, эканамічным, экалагічным. Забеспячэнне абароненасць чалавеча, асобы — вось у чым задача. Але ў абароне мае патрэбу і сацыяльнае самаадчуванне чалавеча, які павінен адчуваць, што яго свабоды не фіктыўныя, што грамадства сапраўды мае патрэбу ў ім, яго працы і ведаў, што яно не пакіне яго ў бядзе, забяспечыць жыллём, не дасць памерці з голаду, паклапоціцца аб яго здэцях, гарантуе хоць бы мінімум даброт.

Думаю, іменна тут можа быць знойдзены агульны паказчык розных падыходаў да пытанняў пра волю чалавеча, да сацыяльна-гуманітарнай сферы ў цэлым.

Вядома, ні ў адной дзяржаве, ні ў аднаго ўрада няма імунітэту ад памылак. Але прывільна і іншае: чым больш дзяржавы будуць сустракацца паміж сабой, чым больш адкрытымі і шчырымі будуць гэтыя кантакты, чым глыбей новае палітычнае мысленне будзе ўваходзіць у свядомасць дзяржаўных дзеячаў, тым большай будзе ўплывенасць, што пралікаў, памылак стане менш.

Пытанне: У Ваших выступленнях і ў апошніх савецкіх пазіцыях па раду пытанняў адчулі новыя акцэнты ў тым, што датычыць адносін паміж СССР і Заходняй Еўропай. Мама патрэбы скрываць, пэўныя колы Захаду апасуюцца, як бы развіццё еўрапейскай разрадкі не ўбіла клін у саюз заходніх краін, не аслабіла сувязь паміж Еўропай і ЗША. І некаторыя прыпісваюць СССР іменна такія намеры. Што Вы маглі б сказаць наконт гэтага?

Адказ: Адносіны з краінамі Заходняй Еўропы сапраўды займаюць асобае месца ў нашай міжнароднай палітыцы.

Думаецца, не будзе памылкай сказаць, што ў Еўропе пры ўсёй яе сацыяльна-дзяржаўнай і нацыянальна-дзяржаўнай страктасці — умацоўваецца тэндэнцыя на далейшае паліпшэнне міждзяржаўных адносін у кантэксце Усход — Захад. У гэтым працягваецца ўзрастанне разумення рэальнасцей сучаснага свету, высокай інтэлектуальнай патэнцыялы еўрапейскіх нацый і ў той жа час — поўны драматызм іх час — поўны драматызм іх гістарычны вопыт. Гэтым жа тлумачыцца, што філасофія «агульнаеўрапейскага дома» агульнаеўрапейскага дома знаходзіць усё большы водгук і разуменне. Мы імкнёмся да гэтага, каб падтрымліваць пыннасць і наступальнасць агульнаеўрапейскага працэсу.

Што ж датычыць убівання кліноў паміж Заходняй Еўропай і ЗША, то гэта, мякка кажучы, глупства. Мы не толькі самі імкнёмся да супрацоўніцтва з іншымі дзяржавамі, але лічым, што ўсе дзяржавы маюць та-

ЧАС ВЯЛІКІХ ЗМЕН

НЕ АТРЫМЛІВАЦЬ, А ЗАРАБЛЯЦЬ

На Адзінацатым дзяржаўным падшыпнікавым заводзе, які знаходзіцца ў Мінску, зараз узнікла вострая патрэба ў кваліфікаваных эканамістах. Не, эканамічная служба ўкамплектавана практычна цалкам, ды і ў аддзел кадраў часта звяртаюцца людзі з адпаведнымі дыпламамі. Але заводу патрэбны сёння эканамісты, здольныя кампетэнтна вырашаць пытанні ў новых умовах гаспадарання.

Справа ў тым, што з пачатку гэтага года Мінскі падшыпнікавы пераведзены на поўны гаспадарчы разлік і самафінансаванне. А пасляхова дзейнасць прадпрыемства ў такіх умовах у многім залежыць ад спецыялістаў эканамічнага профілю, іх умення весці справы так, каб кожны ўкладзены ў вытворчасць рубель даваў прыбытак. Таму што толькі ён, атрыманы заводам прыбытак, становіцца для калектыву крыніцай усіх даброт: атрымаеш добрыя даходы — зможаш купіць новую тэхніку, павялічыць зарплату, больш сродкаў укладзі ў сацыяльную сферу.

Перавод прадпрыемства на поўны гаспадарчы разлік і самафінансаванне перш за ўсё павялічыў зацікаўленасць калектыву ў канчатковых выніках сваёй працы.

— Бо раней было так, — расказвае намеснік дырэктара завода па эканоміцы Уладзімір Тапцоў. — Увесь прыбытак ішоў у бюджэт, а потым пера-размяркоўваўся. Прадпрыемствам выдаваліся сродкі на развіццё вытворчасці, мадэрнізацыю, іншыя патрэбы. Прычым, не вельмі бралася пад увагу, хто і колькі зарабіў. Завод, які даў мінімум, мог атрымаць максімум. І наадварот. Многае тут вырашалі прабіўныя здольнасці кіраўнікоў: з'ездзілі некалькі разоў у міністэрства, зможаш пераканаць — значыць атрымаеш.

Цяпер жа вызначаны канкрэтныя нарматыўны адлічэнні ад прыбытку. — Тапцоў паказвае мне раскладку на бягучую пяцігодку. — Напрыклад, мы ведаем, што сёлета будзем мець 45 працэнтаў атрыманых заводам даходаў. Зразумела, што ў такой сітуацыі калектыву ўжо прама зацікаўлены ў тым, каб зарабіць як мага больш, бо тады павялічыцца і сума прыбытку, якая застаецца на прадпрыемстве. А гэтыя сродкі мы зараз маем права размяркоўваць самастойна, накіроўваць іх туды, куды лічым патрэбным, куды калектыву больш выгадна іх укладзі. Так што з пераходам на поўны гаспадарчы разлік прадпрыемства атрымала даволі шырокія правы. Але, зразумела, узрасла і адказнасць. Скажам, калі ў папярэднія гады мы за-назвалі тэхніку, асабліва не звяртаючы ўвагі на тое, колькі яна каштуе і як хутка пачне даваць нам прыбытак, дык зараз мы павінны ўсё грунтоўна разлічыць, каб новыя станкі раптам не абярнуліся для нас стратамі.

Мінскі падшыпнікавы завод — далёка не адзінае прадпрыемства, якому дзяржава даверыла самастойна распараджацца сваімі мільённымі фондамі. На поўны гаспадарчы разлік і самафінансаванне ў Беларусі ўжо пераведзена значная частка прамысловасці. Дастаткова сказаць, што на гэтых прадпрыемствах выпускаецца сёння 36 працэнтаў усёй прадукцыі, якую вырабляе рэспубліка. У наступным годзе ўся наша індустрыя будзе працаваць па-новаму.

Магчыма, тым, хто будзе ісці следам, удацца пазбегнуць некаторых цяжкасцей, з якімі сутыкнуліся на падшыпнікавым заводзе. Бо з пераходам на поўны гаспадарчы разлік тут узнікла нягледзячы на праблем, якія закранаюць і агульныя інтарэсы, і інтарэсы асобных работнікаў. Новае ўваходзіць у жыццё не так хутка і гладка, як нам хацелася б.

— Самастойнасць прадпрыемства, напрыклад, стрымлівае некаторыя неабгрунтаваныя ўказанні «зверху», — гаворыць Уладзімір Тапцоў. — Навошта, скажам, даводзіць заводу нарматывы кіруючага апарата. Мы ж лепш, чым у міністэрстве, ведаем, колькі нам трэба тэхнолагаў, эканамістаў і г. д. Напэўна, бяцца, што мы «срадуем» штаты. Нелагічна. Бо ў новых умовах гаспадарання нам самім ужо нявыгадна трымаць лішніх людзей. Спадзяюся, што вельмі хутка ўсім стане відавочна неэфектыўнасць такіх абмежаванняў. Калі іх здымуць, мы ўмацуем перш за ўсё эканамічную службу ў цэхах, таму што поспех справы вырашаецца там. Я лічу, што ўдасць гаспадарчы разлік толькі тады, калі ачуваць вынікі, калі мы ўвядзем яго ў нізавыя звоняны, калі менавіта ў брыгадах, на участках новыя эканамічныя стымулы пачнуць працаваць у поўную сілу. А пакуль...

...Брыгадзёр такарнага ўчастка Анатоля Піскун адмовіўся ад партыі паковак, якая паступіла з кавальскага цэха. Такое жорсткае рашэнне ён матываваў тым, што дзве з дзесяці апрацаваных токарам загатавак аказаліся бракаванымі — метал меў завышаную цвёрдасць, з-за чаго рабочы зламаў некалькі разоў. Узрушаны, прыйшоў да брыгадзіра, каб той прымаў меры.

Да нядаўняга часу, як і зразумець станочніка, ён быў у такіх выпадках больш цяжкім. «Падумаеш, зламаў разці. У мяне іх вунь цэлая скрыня, а трэба будзе, яшчэ вазьму». Зараз ён таксама можа ўзяць іх, колькі яму трэба. Але сёння рабочы ўжо матэрыяльна зацікаўлены ашадна скарыстоўваць інструмент, таму што за эканомію яму заплацяць, а калі дапусціць перарасход, дык страціць у зарплате.

Гэта і ёсць адзін з элементаў гаспадарчага разліку ў брыгадзе, калі ёй даводзіцца заданні па расходу матэрыяльных і іншых відаў рэсурсаў, калі наладжаны іх улік і эканомія стымулюецца. Заўважым, што з увядзеннем нарматыва па рэжучаму інструменту і дапаможных матэрыялах брыгада Анатоля Піскуна мае з месяца ў месяц стабільную эканомію.

Але гэта, падкрэслім, усяго толькі элемент гаспадарчага разліку. Поўны ж гаспадарчы разлік мае на мэце, як абавязковую ўмову, работу брыгады на адзіны нарад (заданне) і аплату працы па канчатковым выніку, інакш кажучы, на пэўны аб'ём гатовай прадукцыі вызначаецца адпаведны фонд зароботнай платы. Усё астатняе — вырашаць брыгадзе. Ёй, безумоўна, выгадней выканаць гэтую работу меншай колькасцю людзей і з найменшымі затратамі. Бо тады і заробок будзе вышэйшы. Калектыву зацікаўлены таксама выдаць прадукцыю толькі выдатнай якасці, таму што добрая работа стымулюецца, а дрэнная караецца (рублём, зразумела). Размяркоўвае ж заробленыя грошы паміж членамі брыгады яе савет. Адпаведна каэфіцыенту працоўнага ўдзелу кожны атрымае тое, што фактычна зарабіў, ніякай ураўнілаўкі.

Праўда, у брыгадзе Анатоля Піскуна да гэтага пакуль не прыйшлі.

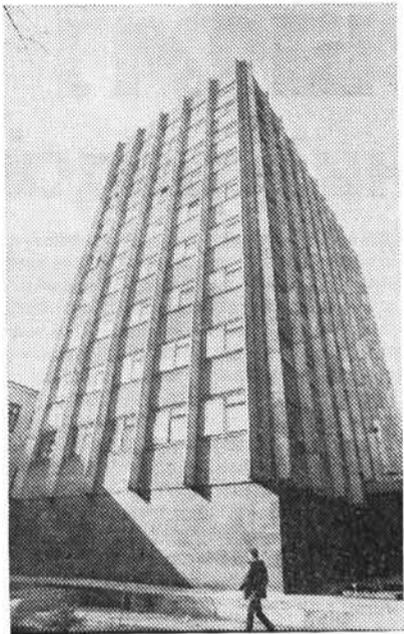
— У многім мы працуем яшчэ па-старому, — расказвае брыгадзёр. — Кожны думае перш за ўсё пра дачыненую норму выпрацоўкі і імкнецца яе перавыканаць, каб добра зарабіць. Канчатковы вынік — гатовы падшыпнік, які збіраецца з вытачаных ім кольцаў, токара не вельмі цікавіць. Галоўнае, каб прадукцыя прайшла кантроль перад наступнай аперацыяй — тэрмічнай апрацоўкай. Але ж кантроль гэты выбарачны, бо кожнае кольца нельга вымераць. Таму, калі пасля «тэрмічна» выяўляецца брак, цяжка дакладна вызначыць, хто яго дапусціў: мы ці яны.

У гутарках з рабочымі я спрабаваў высветліць, чаму ж брыгада не хоча ўзяць для сябе за канчатковы вынік менавіта падшыпнікі, якія паступілі на склад гатовай прадукцыі. Аказваецца, токары зусім не супраць. Але толькі ў тым выпадку гэта будзе справядлівым, лічаць яны, калі не толькі іх брыгада, а ўвесь тэхналагічны ланцуг — ад кавальскага цэха і да зборкі — будзе арыентаваны менавіта на такі канчатковы вынік.

Словам, гэта тое ж самае, пра што гаварыў кіраўнік эканамічнай службы прадпрыемства Уладзімір Тапцоў: патрэбен поўны гаспадарчы разлік ва ўсіх нізавых звоняны.

Завод толькі ў пачатку шляху да гэтага.

Ігар ГЕРМЯНЧУК.

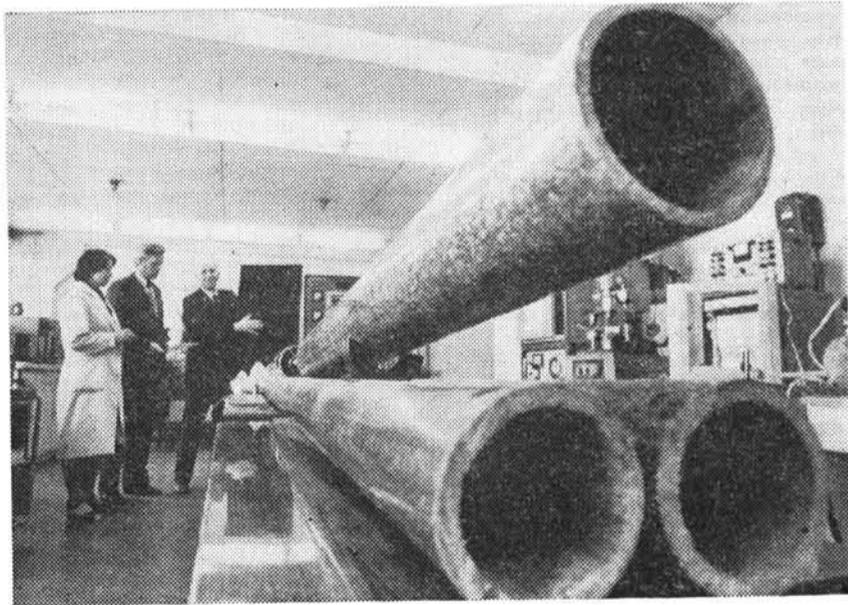
Гэтыя здымкі зроблены ў Інстытуце механікі металапалімерных сістэм Акадэміі навук БССР, які знаходзіцца ў Гомелі. Калі сказаць каротка, то галоўная мэта навуковага пошуку яго калектыву заключаецца ў тым, каб зберагаць прыродныя рэсурсы шляхам стварэння новых кампазіцыйных матэрыялаў і канструкцый на аснове палімераў, металаў, сілікатаў і г. д.

Выбар гэтага кірунку даследаванняў мае выключна важнае значэнне. Праблема сыравінных рэсурсаў стаіць зараз у свеце настолькі востра, што яе можна параўнаць хіба толькі з энергетычным крызісам. Але калі метадаў вырашэння энергетычных праблем даволі многа, дык крыніца папаўнення асноўных відаў сучасных матэрыялаў практычна адна — верхнія слаі зямной кары. Аднак гэта таксама не бяздонная бочка. Вучокым, канструктарам, тэхнолагам даводзіцца ўсё часцей улічваць той факт, што сыравінныя запасы вычэрпваюцца, растуць затраты энергіі, чалавечай працы на іх разведку, здабычу, транспарціроўку і перапрацоўку. Адным з найбольш перспектывных і эфектыўных шляхоў рацыянальнага выкарыстання матэрыяльных рэсурсаў служаць работы, падобныя тым, якія выконваюцца вучонымі Інстытута механікі металапалімерных сістэм. Важнае месца сярод распрацовак інстытута займаюць матэрыялы, атрыманыя шляхам аптымальнага спалучэння прыродных і сінтэтычных, арганічных і неарганічных палімераў, металаў, керамікі і г. д.

Вялікае значэнне гэтых работ бяспрэчна: яны дазваляюць народнай гаспадарцы вырашаць многія пытанні стварэння новай і палепшэння прымяняемай тэхнікі, эканоміць дэфіцытныя матэрыялы, працу і энэргію. За кошт прымянення малаадходных і безадходных тэхналогій, уключэння ў вытворчасць другасных рэсурсаў паліпшаецца ахова навакольнага асяроддзя. Звыш 900 назваў розных вырабаў з металапалімераў, распрацаваных у інстытуце, асвоена прамысловасцю Беларусі і іншых саюзных рэспублік.

НА ЗДЫМКАХ: галоўны корпус інстытута; доктар тэхнічных навук Л. ПІНЧУК; загадчык лабараторыі доктар тэхнічных навук П. СЫСОЕУ, старшы навуковы супрацоўнік М. БЛІЗНЕЦ, старшы інжынер А. БАРДОНАВА ў зале стэндавых выпрабаванняў.

Фота Я. ПЯСЕЦКАГА.

МУЗЕЙ ХЛЕБА

Яго стварылі ў жлобінскай сярэдняй школе № 9 самі дзеці. Ідэю падказала записка ў газеце пра такі музей у Кіеве.

Два гады школьнікі збіралі экспанаты. Ездзілі па вёсках раёна, хадзілі па хатах, звярталіся да настаўнікаў, сваіх аднагодкаў. У адной вясковай школе, побач з якой археолагі некалі рабілі раскопкі, ім падарылі прыладу, якой карысталіся хлебарабы старажытнасці.

Былыя партызаны перадалі ручныя жорны, якімі ў гады вайны ў лясах малолі збожжа. У Буда-Кашалёўскім раёне былі знойдзены старыя сеўні. Свой уклад у экспазіцыю музея ўнеслі вучоныя-селекцыянеры з Мінска. Яны па просьбе вучняў даслалі сарці збожжавых культур, якія вырошчваюцца на тэрыторыі Беларусі.

Збіралі кнігі пра хлеб, вершы, пес-

ні і жывыя галасы людзей. Зараз у музеі ёсць магнітафонныя запісы М. Сушынскага, які ў вайну выпякаў хлеб для партызан, а потым адразу пасля вызвалення доўгі час быў дырэктарам Жлобінскага хлебазавода.

Усе наведвальнікі музея затрымліваюцца каля гэтага чорнага бохана. Гэта блакадны хлеб Ленінграда, а калі дакладна — не зусім удалая яго копія. Яго выпеклі ў школе па рэцэпту, што прыслалі супрацоўнікі Пискароўскага мемарыяла. Чаму няўдалая? Не здолелі ў Жлобіне знайсці такія кампаненты блакаднага хлеба, як абойны пыл і цэлюлоза.

Захоўваюцца ў экспазіцыі матэрыялы аб дапамозе жыхароў раёна галадаючым Паволжа, копіі першых заяў сялян раёна аб уступленні ў калгасы і іншыя цікавыя экспанаты.

АДКАЗЫ М. С. ГАРБАЧОВА

на пытанні рэдакцыі газеты «Уніта»

аказаліся. Вельмі ж ужо складанымі, нават жорсткімі аб'ектыўныя ўмовы, у якіх нам першымі прыйшлося будаваць сацыялістычнае грамадства. Інтэрвенцыя, грамадзянская вайна, эканамічная блокада, «санітарны» кардон, вяртэнны правакацыі і пастаянны націск імперыялізму і, нарэшце, надзвычай жорсткая пачатковая фашызм, якая заўважала найвялікшых напружанняў і ахвяр савецкага народа. Затым аднаўленне разбітых вайной найбольш развітых рэгіёнаў, прычым ва ўмовах «халоднай вайны», націск Захадам. Вось тая канкрэтная сітуацыя, у якой савецкі народ жыў і змагаўся, будуючы і развіваючы сацыялізм.

Нашы сённяшнія планы перабудовы савецкага грамадства — гэта вынік пустых кабінетных раздумаў. Яны — выражэнне аб'ектыўна наслеўшых патрэб і крок за крокам ідзем к тым, каб на ўсю моц уключыць «матор» самаруху сацыялізму, найбольш поўна рэалізуючы яго стваральны патэнцыял.

Пытанне: У сваіх выступленнях Вы пастаянна звяртаецеся, гаворычы ёй больш месца, да «дэмакратызацыі савецкага грамадства». І ўсё-такі, толькі пачалося шырокае абмеркаванне гэтага пытаньня, як некаторыя ўжо выказваюць агаворкі, выказваюць сумненні, нібыта «лішак» дэмакратыі для грамадскага жыцця. Вы самі казалі, што не глядзеце гэта спрэчку як нейкі негатывізм, таму што па-свойму прысутнічае клопаты аб стабільнасці грамадства. У якім сэнсе дэмакратызацыя можа выклікаць рызыку для стабільнасці?

Адказ: Мы глыбока перакананы, што сапраўдная дэмакратызацыя нічым не можа пагубіць сацыялізму. Ужо тады, што па сваёй прыродзе сацыялізм — гэта і ёсць дэмакратыя, улада народа. Рызыка ў справе сацыялістычнага будаўніцтва паяўляецца тады, калі бярэ верх бюракратычнае ўраўнаважанае і палітычную свядомасць народа.

Цэнтральны Камітэт партыі звяртаўся па гэтым пытанню зусім пэўна. Абмеркаванне гэтых пытанняў у партыйных арганізацыях, у працоўных калектывах паказала, што курс дэмакратызацыі прымаецца самымі шырокімі масамі. Будуючы разыходжанні датычэнняў, хутэй, пытанні аб маштабах, глыбіні, тэмпах працэсу, гэта зусім натуральна. Гэта тое, што не ў апошнюю чаргу адзначае дэмакратычны працэс.

Цяперашнія нашы спрэчкі — гэта спрэчкі аднадумцаў, якія перажываюць за поспех пачатковага пераўтварэння. Мы шчыра заклапочаны тым, каб дэмакратызацыя грамадства набярала сілу, і добра ўсведамляем, што дэмакратыя не мае нічога агульнага з усёдазволенасцю і анархіяй. Дакладна гэтак жа, нават больш, агульнага з перабудовай.

Адначасова заўважу: у буржуазнай прэсе праходзячы ў працэсе дэмакратызацыі ўспамінаюць вельмі хочацца пераўтварыць у тым, нібыта ў Савецкім Саюзе маюць намер нарэшце аб'явіць да той дэмакратыі, якая была ў Захадзе. Справа вынікае з таго, што ўсё гэтае, зусім не развіваем пачатковае сутнасць ленинскіх прынцыпаў савецкага сацыялістычнага дэмакратызму з улікам палітычнага і культурнага

турнага патэнцыялу савецкага грамадства і народа. Сацыялістычная дэмакратыя — і наша мэта, і ўмова, і магутны сродак перабудовы.

Пытанне: Пад дэмакратызацыяй могуць падразумявацца вельмі розныя паняцці. Напрыклад: змяненне практыкі правядзення выбараў, рост паўнамоцтваў Саветаў, расшырэнне правоў працоўных калектываў, аж да ўкаранення перадавых форм самакіравання, падобнага да таго, якое прадугледжваецца новым Законам аб дзяржаўным прадпрыемстве. Дэмакратызацыя можа азначаць і новыя юрыдычныя гарантыі, якія абаранялі кожнага грамадзяніна асобна ад усёмагутнасці апаратаў (дзяржаўнага і партыйнага) і надзялялі яго правамі, якія да гэтага часу не сустракаліся ў практыцы савецкага грамадства. Відэочна, некаторыя людзі мяркуюць, што савецкі народ не ў стане засвоіць «надта моцную» дозу дэмакратыі. Вы ж выказаліся ў процілеглым духу. Як, на Ваш погляд, трэба падыходзіць да патрабавання глыбокай перамены ў гэтай галіне, якія б забяспечылі поўную аддачу чалавечага фактара? Ці не лічыце Вы неабходным для самой перабудовы правядзенне шырокай рэформы дзяржаўных і грамадскіх інстытутаў? І, нарэшце, ці не лічыце Вы, што супрацьпастаўленне «сацыяльных правоў» (права на працу, на жыллё, на адукацыю, на матэрыяльнае забеспячэнне і г. д.) і «касабістых правоў» (на свабоднае выказванне і распаўсюджванне думак, на палітычную арганізацыю, на ўезд і выезд з краіны і г. д.) ужо ўяўляецца пераадольным не толькі ў палеміцы з Захадам, але і ў грамадска-юрыдычнай практыцы сённяшняга дня СССР?

Адказ: У Вашым пытанні змяшчаецца такая трактоўка некаторых праблем, з якой я не згодзен. У прыватнасці, з тым, што ў працэсе дэмакратызацыі мы пачынаем ледзь ці не з нуля. Гэта, вядома, не так. Ужо сама Кастрычніцкая рэвалюцыя адкрыла новую паласу ўсталявання правоў і свабод асобы, роўнасці і справядлівасці. Ды і хіба мог бы народ не па сваёй волі ажыццявіць карэктныя рэвалюцыйныя пераўтварэнні, адстаіць сваю незалежнасць у барацьбе з фашызмам, аднавіць разбураную краіну, узяцца да сучасных вышынь сацыяльнага і культурнага прагрэсу.

Так, у нашай гісторыі былі цяжкасці, памылкі, якія перашкаджалі развіццю сацыялістычнай дэмакратыі, парушэнні сацыялістычнай законнасці і дэмакратычных норм. Гэта рэальнасці нашага гістарычнага шляху. Мы іх так і ацэньваем. Перабудова ахоплівае ўсе сферы жыцця. Мы вядзем яе, уключаючы як заваёвы ў грамадскім развіцці, так і атрымліваючы ўрок з мінулага. Перабудова азначае палітычнае сацыялістычнае дэмакратызму і развіццё самакіравання народа. Размова ідзе не аб ломцы нашай палітычнай сістэмы, а аб больш поўным, больш эфектыўным выкарыстанні яе магчымасцей.

На чарзе — новыя важныя крокі. Рыхтуюцца і канкрэтызуюцца акты, накіраваныя на наданне працэсу дэмакратызацыі большай устойлівасці і незваротнасці. Мэта адна — яшчэ больш паслядоўна ўмацоўваць уладу працоўнага народа, прадстаўляць яму поўную свабоду творчасці, расшыраць усю сістэму гарантый палітычных і грамадзянскіх правоў і свабод савецкага чалавека. Пры гэтым, зразумела, сродкамі забеспячэння і абароны гэтых правоў і свабод з'яўляюцца нашы са-

вецкія законы і шырокія сацыяльна-эканамічныя гарантыі. Гэта поўнасцю адпавядае міжнародным пактам аб правах чалавека.

Пытанне: Выступаючы на нядаўнім з'ездзе камсамола, Вы заявілі, што не можа быць сацыялізму без дэмакратыі. Ці не здаецца Вам, што ёсць пэўная аналогія паміж гэтым Вашым сцвярдзеннем і выказаным у свой час меркаваннем Энрыка Берлінгуэра аб дэмакратыі як «універсальнай каштоўнасці».

Адказ: Зусім натуральна, што палітычныя дзеячы, якія звязалі сваё жыццё і дзейнасць з барацьбой за камуністычныя ідэалы, многа раздумвалі аб значэнні і ролі дэмакратыі наогул, у ходзе сацыялістычных пераўтварэнняў у прыватнасці, і непазбежна падыходзілі да яе з розных бакоў, з улікам месца і часу, канкрэтнага палітычнага кантэксту. Іх прынцыповы падыход адназначны. Ён бярэ пачатак ад У. І. Леніна, які падкрэсліваў: «Няма іншага шляху да сацыялізму, акрамя як праз дэмакратызм, праз палітычную свабоду». Дабаўлю да гэтага: няма іншага шляху да самаўдасканалення і самаабнаўлення пабудаванага ў нас сацыялізму, як праз паглыбленне дэмакратызму.

Дэмакратызацыя мае самастойную каштоўнасць, бо праз яе — разам са стварэннем матэрыяльных прадпасавак — працягае шлях да стварэння ўмоў для ўсебаковага развіцця кожнай асобы, яе грамадзянскай актыўнасці і адказнасці.

Разам з тым дэмакратызацыя рэальная, калі яна ствараецца на трывалай базе грамадскай уласнасці і адсутнасці эксплуатацыі, калі яна забяспечвае мабільнасцю ўсіх інтэлектуальных, духоўных сіл грамадства ў мэтах яго пераўтварэння, надання сацыялізму самых сучасных форм.

У сілу гэтага дэмакратызацыя ва ўсіх сферах выступае як галоўны сродак і гарантыя ўсёй справы перабудовы.

Пытанне: Палітбюро ЦК КПСС канчаткова адхіліла праект перакідкі часткі сцёку некаторых сібірскіх рэк, а таксама прыняло рашэнне аб'явіць адкрыты конкурс на лепшы праект будавання ў Маскве помніка Перамогі над нацызмам і фашызмам. У абодвух выпадках адкрыта падкрэслівалася, што такі вынік быў дасягнуты дзякуючы ролі «грамадскай думкі». Гэта цікавыя і важныя прыклады. Якія крокі на цяперашнім этапе Вы лічыце неабходнымі і магчымымі — у першую чаргу ў галіне інфармацыі — з тым, каб прадставіць грамадскай думцы права выказаць сваё меркаванне, удзельнічаць у прыняцці рашэнняў і непасрэдна ўмешвацца ў ход найбольш важных падзей?

Адказ: Мы перакананы, што наша сацыялістычнае грамадства, якое рашуча пайшло па шляху перабудовы і дэмакратычнага абнаўлення, крайне зацікаўлена ў тым, каб кожны — няхай гэта будзе рабочы, калгаснік, вучоны або прадстаўнік мастацкай інтэлігенцыі — уносіў самастойны, індывідуальны і арыгінальны ўклад і ў абмеркаванне планаў і рашэнняў, і ў намагацца па іх ажыццяўленню.

Велізарную ролю ў гэтым адыгрываюць і будуць адыгрываць сродкі масавай інфармацыі. Яны, зразумела, не адзіны канал волевыяўлення народа. Але гэта самая прадстаўнічая і масавае трыбуна публічнасці. Партыя зацікаўлена ў тым, каб грамадзянскі голас гучаў з гэтай трыбуны без усякіх «перашкод», каб не толькі апавяшчаў аб праходзячых у краіне дыскусіях, для якіх няма забароненых зон, але і быў гарантам дэмакратычнага кантролю за

правільнасцю рашэнняў, за адпаведнасцю іх інтарэсам і патрэбнасцям мас, а потым за выкананнем гэтых рашэнняў. Цэнтральны Камітэт патрабуе, каб кіраўнікі ўсіх узроўняў своечасова і па-дзелавому адказвалі на запатрабаванні друку, на крытыку, якая гучыць у іх адрас. Цяпер рыхтуецца закон аб друку, прыняцце якога яшчэ больш умацуе правы статус сродкаў масавай інфармацыі.

Зразумела, што дзейнасць грамадскай думкі ў многім залежыць ад таго, наколькі яна кампетэнтная, ці валодае дакладнай інфармацыяй. Мы ўпэўнены, што грамадству, якое свядома, актыўна змагаецца за сваё фізічнае і маральнае здароўе, няма неабходнасці хаваць свае хваробы — гэта толькі ўскладняе іх лячэнне. У расшырэнні публічнасці КПСС бачыць магутны сродак актывізацыі грамадскай думкі ў інтарэсах сацыяльна-эканамічнага і духоўнага абнаўлення краіны.

Пытанне: Савецкая інтэлігенцыя, пры ўсёй відэаважнасці, пераважна адукуналася на абнаўленне і мабільнавалася ў яго падтрымку. З'езды саюзаў кінематаграфістаў, пісьменнікаў, журналістаў прадэманстравалі вялікае ажыццеленне і жаданне змагацца. Тым не менш, як нам здаецца, застаецца нямаля праблема ў галіне свабоды самавыражэння, а таксама ў адносінах паміж кіруючай ролляй партыі і творчасцю дзяржаўнай культуры і мастацтва.

Адказ: Як Вы ацэньваеце гэты комплекс пытанняў?

Адказ: Я знаёмы з дыскусіямі, якія прайшлі ў нашых творчых саюзах, і павінен сказаць, што не ўбачыў у іх спроб проціпаставіць інтэлігенцыю партыі. Наадварот, людзі творчасці, які ўся інтэлігенцыя, актыўна падтрымалі курс партыі на перабудову, на дэмакратызацыю. Інтэрэсы інтэлігенцыі і мэты развіцця савецкага грамадства супадаюць. Мастак і партыя ідуць да адной мэты — абнаўлення грамадства на сацыялістычных асновах.

Сярод пісьменнікаў, мастакоў, кампазітараў, у тэатральным асяроддзі, у работнікаў кіно ідуць бурныя дыскусіі. Часам вострыя. Людзі, у тым ліку і інтэлігенцыя, павінны прывікаць жыць і працаваць ва ўмовах расшырэння дэмакратыі. І праблемы, сутыкненні пунктаў гледжання павінны вырашацца ў ходзе дэмакратычнага працэсу самімі яго ўдзельнікамі, сярод якіх камуністы абавязаны займаць дастойнае свайго звання месца.

Перабудова выявіла ў нашай інтэлігенцыі велізарны патэнцыял веры ў сацыялізм, гатоўнасць змагацца за яго ідэі і каштоўнасці, прымаючы іх у сваёй творчасці. Мы адчуваем рэальную падтрымку курсу партыі на перабудову. Таму ў нас няма ніякага сумнення ў тым, што савецкая інтэлігенцыя возьме на свае плечы належае ёй у перабудове краіны.

Пытанне: Канстытуцыя 1977 года адводзіць партыі ролю кіруючай сілы грамадства. Аднак на студзеньскім Пленуме Вы казалі, што «адбылася свайго роду абсалютызацыя існуючых на практыцы форм арганізацыі грамадства. Больш таго, падобныя ўяўленні па сутнасці справы атаясамліваліся з сутнасцямі характарыстыкамі сацыялізму, разглядаліся як нязменныя і падносіліся ў якасці догм, якія не паддаюцца пераглядзе для аб'ектыўнага навуковага аналізу». Гэта сцвярдзенне ўяўляецца нам вельмі мнагазначным. Ці датычыць яго і канцэпцыі партыі?

Адказ: Партыя з марксісцка-ленинскіх пазіцый асэнсоўвае

працэсы, якія адбываюцца цяпер, распрацоўвае стратэгію і тактыку, вядзе арганізатарскую і ідэалагічную работу. Перабудова пачалася па ініцыятыве партыі і ідзе пад яе кіраўніцтвам — і гэта важнейшая прадпасылка яе поспеху і адпаведнасці інтарэсам працоўных, інтарэсам сацыялізму.

Мы ўлічылі ўрок мінулага. І не толькі ў сваёй краіне. Мы ведаем, што на аўтаматызм у ажыццяўленні сваёй кіруючай ролі партыя разлічваць не можа. Гэта тоіць у сабе сур'ёзныя вынікі. Калі партыя дапусціць адставанне ў асэнсаванні аб'ектыўных працэсаў у грамадстве, не ўлоўіць своечасова наслеўшыя праблемы, прамарудзіць з іх вырашэннем, то непазбежна цяжкасці ў развіцці і партыі, і краіны.

Вось чаму партыя сама павінна пастаянна развівацца, быць заўсёды ў пошуку, абнаўляць формы і метады сваёй дзейнасці. Вось чаму і перабудову партыя пачала з самой сябе. І тут асаблівае значэнне набываюць усямернае развіццё ўнутрыпартыйнай дэмакратыі, ажыццяўленне на ўсіх узроўнях калектывага кіраўніцтва, ленинскіх прынцыпаў падбору і расстаноўкі кадраў. Расшыраюцца паўнамоцтвы першачасных партарганізацый. Павышаецца персанальная адказнасць кожнага камуніста за даручаную справу. І не толькі за справу. Аздараўленне грамадства і чыстае, сумленнае аблічча кожнага партыйца — непаздзельныя.

Пытанне: Вы нядаўна былі ў Чэхаславакіі і ўпамынулі аб падзеях 1968 года. Ці можна даведацца аб Вашай думцы наконт гэтага?

Адказ: Ацэнка падзей 1968 года ў Чэхаславакіі — гэта справа перш за ўсё саміх чэхаславацкіх таварышаў.

З таго часу кіраўніцтва КПЧ на чале з т. Г. Гусакам правяло вялікую работу. Чэхаславакія зрабіла значны крок наперад на многіх напрамках. У гэтым я зможу асабіста пераканацца ў час нядаўняга свайго візіту. Мы ўбачылі, што чэхаславацкія таварышы, зыходзячы са сваіх умоў, таксама шукаюць шляхі ўдасканалення сацыялізму. У іх ёсць свае праблемы, і яны іх вырашаюць.

Пытанне: Мінуў ужо год пасля чарнобыльскай трагедыі. Да якіх роздумаў яна падштурхнула СССР і якія вывады былі зроблены ў галіне энергетычнай палітыкі, інфармацыі, міжнароднай палітыкі, зольнай забеспячэння максімальную бяспеку?

Адказ: Перажытае стала сур'ёзнай школай для нас. Мы яшчэ раз пераканаліся, што ва ўмовах навукова-тэхнічнай рэвалюцыі пытанні надзейнасці тэхнікі, яе бяспекі, пытанні дысцыпліны, парадку і арганізаванасці пры эксплуатацыі складанага абсталявання набываюць першараднае значэнне.

Падзеі ў Чарнобылі востра паставілі на парадак дня пытанне аб нормах забеспячэння міжнароднай бяспекі ядзернай энергетыкі. Мы выступілі з ініцыятывай аб правядзенні спецыяльнай сесіі Генеральнай канферэнцыі МАГАТЭ ў Вене. Складваецца міжнародны механізм, які дазваляе вырашаць важнейшыя пытанні бяспекі ядзернай энергетыкі. Інтэнсіўнае міжнароднае супрацоўніцтва сёння зусім неабходна ў гэтай справе. Мы да гэтага гатовы.

Скажу яшчэ аб адным. Чарнобыль не толькі навучыў нас многаму, але і працягвае вучыць, прымушае думаць, аналізаваць, супастаўляць. Ён актыўна стымулюе развіццё но-

МУЗЫКА ЖЫЛА Ё ЯГО ДУШЫ, І ЁН ЖЫЎ ДЗЕЛЯ ЯЕ

ЗАЛАТЫЯ СТРУНЫ ЦЫМБАЛ

ДА 80-ГОДДЗЯ 3 ДНЯ НАРАДЖЭННЯ Іосіфа ЖЫНОВІЧА

На будынку нумар 19 на Ленінскім праспекце ў Мінску ўмацавана мемарыяльная дошка. З цёмнай бронзы праступае адухоўлены твар музыканта, тонкія пальцы ляжаць на струнах цымбал...

Памяць... Яна жыве ў народзе, сапраўды ўсенародная памяць аб выдатным дзеячы беларускага музычнага мастацтва. Яна і ў гэтай мемарыяльнай дошцы... У музыцы, якую ён напісаў, выконваў і якую сёння іграюць беларускія цымбалісты, народныя аркестры...

Музычны лёс Жыновіча быў знамянальным, таму што талент гэтага чудаўнага музыканта змог атрымаць такі яркі росквіт толькі ва ўмовах сацыялістычнага ладу, што прынёс на Беларусь Вялікі Кастрычнік.

...Халодным снежаньскім днём 1922 года на прывакзальнай плошчы Мінска стаяў сляпанскі хлопца. Ён упершыню ехаў па чыгунцы, упершыню трапіў у вялікі горад. Яму пятнаццаць гадоў. Маці клапатліва сабрала сына ў далёкую дарогу: на ім дублёныя кашушкі, баранова шапка і вялікія валенкі. У руках — самаробныя цымбалы. Хлопец прыехаў з невядмай вёскі Арэшкавічы, што на Міншчыне, шукаць сваё музычнае шчасце. Незвычайны талент маленькага Юзіка — так зва-

лі яго родныя і аднавяскоўцы — быў заўважаны ўжо ў дзяцінстве, калі сын патомных вясковых музыкантаў (дзед і бацька Іосіфа Жыновіча былі выдатнымі народнымі музыкантамі-цымбалістамі) з шасці гадоў стаў удзельнікам вясковых вясельляў і вечарынак, самавукам іграў народныя беларускія песні і танцы. З цягам часу мацнела мара — стаць сапраўдным музыкантам.

У Мінску Жыновіч трапіў у аркестр Беларускага дзяржаўнага тэатра (цяпер акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы). Ён тады не ведаў нотнай граматы, але вялікі здольнасці, прага да авалодання асновамі музычных ведаў, адданасць музыцы зрабілі сваю добрую справу... Іосіф Жыновіч, разам з работай у тэатры, пачаў вучыцца: скончыў агульнаадукацыйную школу, потым музычнае вучылішча і кансерваторыю. Акрамя таго, ён здаў экзамены ва ўніверсітэце і скончыў яго з дыпламам юрыста...

Вось такія першыя вежы на яго жыццёвым шляху, якія сталі пачаткам яркага творчага ўзлёту музыканта. З іх пачалося жыццё ў мастацтве, да краёў напоўненае музыкай. Спачатку была работа ў створаным па яго ініцыятыве першым у рэспубліцы прафесійна-ансамблем беларускіх народных інструментаў, потым — з 1937 года — у Беларускай дзяржаўнай аркестры народных інструментаў, дзе ён быў канцэртмайстрам і салістам, удзел у I Дэкадзе беларускай літаратуры і мастацтва ў Маскве ў 1940 годзе.

Да гэтага часу групай майстроў пры ўдзеле І. Жыновіча цымбалы былі рэканструяваны і ўдасканалены, яны сталі сапраўдным прафесійна-ансамблем інструментаў і выйшлі на вялікую канцэртную сцэну. Жыновіч становіцца выдатным салістам-віртуозам. На I Усеагульным конкурсе выканаўцаў на народных інструментах у 1939 годзе талентавіты беларускі музыкант быў удастоены звання лаўрэата.

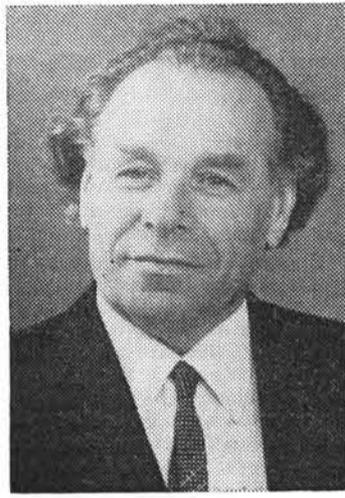
У гады Вялікай Айчыннай

вайны ён, удзельнік франтавых канцэртных брыгад, выступае ў шпітальных перадраненымі байцамі, на абаронных прадпрыемствах, перад воінамі Чырвонай Арміі на перадавой. Просты, сардэчны беларускі напеў дапамагаў салдатам у кароткія мінуцы перапынку паміж баямі, абуджаў успамін аб шчаслівым мірным жыцці, надаваў сілы для барацьбы...

Пасля пераможнага заканчэння вайны, калі быў адроджаны Дзяржаўны народны аркестр, Іосіф Жыновіч стаў яго мастацкім кіраўніком. На гэтым пасту ён заставаўся каля трыццаці год, да апошніх дзён свайго жыцця. З аркестрам ён раздзяліў славу выдатнага музычнага калектыву, аднаго з самых вядомых у краіне аркестраў народных інструментаў. З ім аб'ездзіў усю нашу краіну. Зараз тут свята захоўваюць традыцыі І. Жыновіча. Сённяшні мастацкі кіраўнік аркестра, заслужаны дзеяч мастацтва БССР, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі рэспублікі Міхась Казінец вядзе сваіх музыкантаў тым шляхам, які быў вызначаны многа гадоў назад выдатным майстрам...

Слухаеш вучня прафесара Жыновіча і разумееш, якая вялікая заслуга яго як педагога. Ён упершыню арганізаваў клас цымбал у кансерваторыі, а потым і кафедру народных інструментаў, якой кіраваў многія гады. І сёння студэнты Беларускай кансерваторыі, музычных вучылішчаў, вучні музычных школ рэспублікі карыстаюцца падручнікам «Школа ігры на беларускіх цымбалах», які ўпершыню ў гісторыі нацыянальнага мастацтва падрыхтаваў І. Жыновіч.

Я ведала Іосіфа Іосіфавіча каля трыццаці гадоў. Ён вылучаўся высокай культурай, яркім інтэлектам, быў інтэлігентам у самым высокім разуменні гэтага слова. Здзіўляла яго велізарная энергія, самаадданая любоў да музыкі, вялікая працаздольнасць. Я не помню яго абыякавым — Іосіф Іосіфавіч заўсёды быў

у творчым пошуку, захопленыя планами і клопатамі аб іх здзяйсненні. Таварыскі і жыццядараслы, ён заўсёды збіраў вакол сябе многа сяброў, паплечнікаў па творчай працы. Не ўмеў адпачываць, гаварыў, што на адпачынак у яго няма часу, і гэта было сапраўды так. Яго любілі, лічылі за шчасце сябраваць з ім, глыбока паважалі. Нярэдка можна было пачуць, як музыканты паміж сабой называлі Жыновіча бацькам. Сапраўды, ён быў для ўсіх як бацька, клапатлівы, уважлівы, які дапамагаў маладым музыкантам выйсці на дарогу творчасці. Тыя, хто ў яго вучыўся, каму ён памагаў знайсці сябе ў музыцы, і сёння захоўваюць пачуццё ўдзячнасці да гэтага чалавека.

Іосіф Жыновіч быў удастоены звання лаўрэата Дзяржаўнай прэміі БССР. Ён меў званне народнага артыста СССР і быў сапраўды Народным артыстам, таму што аддаў народу ўвесь свой талент, усё сваё жыццё. Музыка жыла ў яго душы, і ён жыў дзеля яе.

У маі музычная грамадкасць Беларусі адзначыла 80-годдзе з дня нараджэння Іосіфа Жыновіча. Яго даўно няма сярод нас, але памяць аб ім жыве і будзе доўга жыць сярод тых, каму дарагое нацыянальнае мастацтва Беларусі. І не толькі сярод тых, хто сам верна служыць яму, але і сярод тысяч аматараў музыкі, якія бачаць у ёй сродак высокага духоўнага ўзбагачэння.

Алена РАКАВА.

ПЛЁН

СУПРАЦОЎНІЦТВА

Літаратурны музей Максіма Багдановіча знаходзіцца ў адным з прыгажэйшых раёнаў Мінска — Тройцкім раёне, якое маляўніча раскінулася ўздоўж берага Сяслачы. Побач — вядомая ўсім аматарам кнігі і, бадай што, лепшая ў рэспубліцы букністская крама «Вянок». Назва сваёй яна абавязана аднаму прыжыццёваму паэтычнаму зборніку М. Багдановіча, які выйшаў у Вільні ў 1913 годзе. І, безумоўна, гэта палічывалася на тое, што паміж супрацоўнікамі музея і кніжнай крамы «Вянок» існуюць творчыя адносіны. А які плён гэта дае? Мяркуюць самі. Вось толькі некаторыя прыклады цікавых знаходак музейных супрацоўнікаў у «Вянку».

У фондах Літаратурнага музея Максіма Багдановіча захоўваецца вялікая калекцыя паштовак канца XIX — пачатку XX стагоддзяў, агульная колькасць якіх набліжаецца ўжо да тысячы. Гэта вялікі мясцін, звязаных з жыццём і творчасцю паэта (Мінск, Гродна, Яраслаўль, Мінск, Ноўгарад, Вільня, Кіеў, Масква, Пецярбург, Ялта, вострава і крымскія краіны), партрэты вядомых дзеячаў культуры (Л. Талстой, А. Чукаў, А. Герцэн, У. Салаў, У. Сыракомля, Я. Чырныя і іншыя), этнаграфічныя паштоўкі.

Кніга С. Шчарбанова «Курс касмаграфіі для сярэдніх вучэбных устаноў», якая была выдадзена ў Ніжнім Ноўгарадзе ў 1907 годзе на першы погляд, не ўваляе цікавасці для Літаратурнага музея М. Багдановіча. Але варта звярнуць увагу на адну кніжку. Сяргей Шчарбановіч — вядомы грамадскі дзеяч, заснавальнік таварыства аматараў астраноміі і фізікі ў Ніжнім Ноўгарадзе. Добры знаёмы М. Горькага і між іншым, дырэктар Ніжнегародскай гімназіі ў час, калі там вучыўся М. Багдановіч. Бацька паэта Адам Ягоравіч пазней так успамінаў пра гэты перыяд жыцця свайго сына: «Максім быў прыняты як свой у сям'і Шчарбаковых, сям'я высокаінтэлігентная і музычная. Гэта, вядома, мела немалаважнае адукацыйнае значэнне».

Безумоўна цікавасць для музея ўяўляе 7-мы том «Энцыклапедычнага слоўніка т-ва «Бр. А. і І. Гранат К°», які выйшаў у Маскве ў 1912 годзе. Менавіта тут мы ўпершыню сустракаем імя М. Багдановіча ў такім грунтовым даведчаным выданні (у артыкуле «Беларусь» вядомага рускага літаратуразнаўцы, гісторыка і крытыка А. Пагодзіна).

Вось яшчэ адна даволі рарэдкая кніга — паэтычны зборнік В. Брусава «Сем колераў вяселькі», які выйшаў у Кіеве ў гавыдавецтве К. Някрасава ў 1916 годзе ў Яраслаўлі. Калі тоўнасць зборніка яшчэ і ў тым, што менавіта гэтае яго выданне рэцэнзаваў М. Багдановіч у яраслаўскай газеце «Голас».

Безумоўна, зараз цяжка нават пералічыць усе тыя кнігі, газеты, часопісы, паштоўкі, якія былі набыты, дакументы агульным намаганнем супрацоўнікаў музея і букністскай крамы «Вянок». Але пошукі гэтых працягваюцца. І, несумненна, яшчэ не адна цікавая знаходка папоўніць фонды і будучую экспазіцыю Літаратурнага музея Максіма Багдановіча.

Н. МАЗОЖКА

АДКАЗЫ М. С. ГАРБАЧОВА

на пытанні рэдакцыі газеты «Уніта»

[Заканчэнне. Пачатак на 2-й стар.]

вага мыслення, бачання свету з пазіцыі глабальных праблем сучаснасці. Урокі Чарнобыля важныя для ўсяго чалавецтва. Важна помніць аб гэтых уроках, агульных для ўсіх нас. Іменна яны яшчэ больш выразна абазначылі адказнасць усіх дзяржаў за прадукцыйнае ядзернай вайны.

Пытанне: Як можна сёння, пераадолюючы старыя ўстаноўкі і формы сувязей, разумець адносіны паміж прагрэсіўнымі сіламі ўсяго свету? У чым можа сёння выражацца інтэрнацыяналізм?

Адказ: Адносіны паміж прагрэсіўнымі сіламі разнастайныя. У само паняцце «прагрэс» яны часта ўкладваюць розны ідэалагічны і палітычны змест. У той жа час на нашых ваках шырыцца іх узаемадзеянне, цяпер ужо можна сказаць — у планетарным маштабе.

Упэўнены, што салідарнасць і супрацоўніцтва больш, чым калі-небудзь, неабходныя, таму што ўсё больш праблем набылае ўсеагульны характар і пат-

рабуе інтэрнацыянальных падыходаў.

Калі гаварыць аб кампартыях, то кожная з іх вырасла на нацыянальнай глебе. Але, выражаючы карэнныя інтарэсы рабочага класа, працоўных сваіх краін, усе яны маюць агульную мэту — мір і сацыялізм. Гэта галоўнае, што іх згуртоўвае. У той жа час інтэрнацыяналізм заўсёды канкрэtnы. Яго дзейнасць вызначаецца практычным супрацоўніцтвам. Для гэтага ў сучасных умовах зусім не патрэбен, больш таго, проціпаказаны які-небудзь спецыяльны механізм, а тым больш «цэнтр». Мне невядомы планы або прапановы якой бы там ні было партыі аб яго адраджэнні. Не толькі вызначэнне палітыкі і форм дзейнасці цалкам адносіцца да кампетэнцыі кожнай асобнай партыі, але і само супрацоўніцтва магчыма толькі на добраахвотнай і раўнапраўнай аснове.

Мне, шчыра кажучы, незразумела насцярожанасць, якая бытуе сям-там у нашым руху ў адносінах да прапаноў аб шматбаковых сустрэчах камуністаў свету. І гэта ў той час, калі ін-

шыя палітычныя сілы, нават і зусім не прагрэсіўныя, свае міжнародныя сустрэчы актыўна праводзяць. Да гэтага пытання, на наш погляд, трэба падыходзіць непрадузята, адкінуць устарэлыя апасенні і стэрэатыпы, паглядзець на новую сітуацыю новым поглядам.

Калі ж гаварыць аб адносінах паміж усімі прагрэсіўнымі сіламі сучаснага свету, то, паводле нашага пераканання, асноўнай, ядром, стрыжнем адносін паміж імі павінна быць праблема прадукцыйнага ядзернай вайны. І ёй, гэтай праблемай, трэба было б, на наш погляд, падпарадкоўваць усе астатнія.

У мяне за апошнія два гады было многа кантактаў, напрыклад, з прадстаўнікамі сацыялістычных і сацыял-дэмакратычных партый — ад Заходняй Еўропы да Японіі. У ходзе гэтых кантактаў ніхто не страціў уласнага твару, але, як мне здаецца, удалося знайсці агульную мову па раду ключавых пытанняў.

Вельмі трывалыя сувязі мы маем з многімі рэвалюцыйна-дэмакратычнымі партыямі і на-

цыянальна-вызваленчымі рухамі, устанавілі кантакты з «залежымі» ў радзе краін, маем добрыя адносіны з такімі ўплывовымі палітычнымі сіламі, як, напрыклад, Індыйскі нацыянальны кангрэс. Нашы грамадскія арганізацыі сістэматычна сустракаюцца з прадстаўнікамі дзесяткаў розных антываенных і іншых рухаў.

Дыялог — перабаванне часу, гэта выражэнне ўзаемазалежнасці свету. Свет цяпер сапраўды складаны, супярэчлівы, разнастайны, так сказаць, шматколёрны. І яго ўжо нельга маляваць толькі дзвюма фарбамі: чорнай і белай або чырвонай і белай.

Мы перакананы: трэба глядзець на свет адкрытымі вачамі, непрадузята, шукаць усё тое, што збліжае прагрэсіўныя сілы і партыі, не замазваючы, зразумела, разыходжанняў або супярэчнасцей. Трэба не на словах, а на справе паважаць права іншых на самастойнасць, на свой пункт гледжання, на пошук самабытных шляхоў да ісціны, як і сваё ўласнае права на тое ж самае.

РАЗВІЦЦЁ САЦЫЯЛЬНА-КУЛЬТУРНАЙ СФЕРЫ — ХАРАКТЭРНАЯ РЫСА СЁННЯШНЯГА ДНЯ

ХТО БУДЗЕ ПРАЦАВАЦЬ У СЕЛЬСКІМ КЛУБЕ?

Хуткае развіццё сацыяльна-культурнай сферы — адна з найбольш характэрных рыс сённяшняга дня савецкага грамадства. Гэты працэс закрануў і горады, і вёску. Можна, вёску нават і больш значна. Палепшыць умовы працы сельскіх жыхароў, бытавое, медыцынскае, культурнае абслугоўванне — вось тыя задачы, якія павінны быць вырашаны як мага хутчэй. Тэма нашай гутаркі з праф. Андрэем КЛЯЦКОВЫМ тычыцца адной з названых праблем. Хто ж будзе працаваць у сельскім клубе, раённым Доме культуры заўтра!

Андрэй Герасімавіч, як бы вы ахарызавалі сённяшні стан спраў з намі работнікаў культуры ў беларускіх вёсках, невядомых гарадках?

— У гарадах і вёсках Беларусі існуе шырокая сетка культурна-асветных устаноў, у тым ліку і сельскіх клубаў. Сярод іх была выдатная збудаваная, якія адрозніваюць усім сучасным патрабаваннем. Тут можна прыгадаць Палацы культуры ў Пінску, у вёсках Мышкавічы Віцебскага, Расна Камянецкага, Сenniца Мінскага раёнаў. Гэта, зразумела, не ўсе. Я назваў іх дзеля прыкладу.

У бліжэйшыя гады будучы пабудавана яшчэ 21 раённы Дом культуры і вясельскія клубы больш чым на 82 тысячы жыхароў. Павялічваюцца і бюджэтыныя выдаткі на ўтрыманне ўстаноў культуры, іх абсталяванне, на набыццё музычных інструментаў, тэхнічных сродкаў, якія можа атрымаць клуб. Але, каб усё гэта дзейнічала, патрэбны адпаведныя кадравыя і адукацыйныя комплексныя праграмы «Кадры», якія прадугледжвае, што да 1990-га года ва ўсіх клубных установах рэспублікі будучы працаваць спецыялісты з вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыяй. Ужо сёння ў многіх сельскіх раёнах Беларусі гэта паспяхова вырашаецца — у Гарадоцкім на Віцебшчыне, Любанскім, Валожынскім раёнах на Міншчыне. Напрыклад, у Сараваўскім сельскім Доме культуры ў Любанскім раёне працуюць толькі дыпламаваныя спецыялісты. З іх чацвёра — выпускнікі нашага інстытута. Але, на жаль, такіх устаноў нямаюць, і пакуль што ў вёсцы значны недахоп работнікаў культуры. А гэта, у сваю чаргу, адбіваецца і на якасці работы. Вось і атрымліваецца, што на душу насельніцтва па вёсках наведванняў клубоў, бібліятэк, кінатэатраў, карыстанні кнігамі і тэлевізарамі сучаснага вёска абганяе горады, але ў сельскай душы ўздзеянне на сельскіх жыхароў прыметна адстае.

— А які, на ваш погляд, «набор» спецыялістаў патрэбны для сельскіх раённых Домаў культуры?

— Адназначна адказаць на такое пытанне, мабыць, немагчыма. Розныя сацыяльныя ўмовы, матэрыяльная база адрозніваюць на гэты «набор». І ў кожным асобным выпадку рашэнне павінна быць сваё. Але, натуральна, агульныя прынцыпы тут таксама існуюць. Так, у кожнай культурнай установе павінны быць і дырэктар, і некалькі метадыстаў па культурна-асветнай рабоце і адзін чатырох кіраўнікоў калектываў мастацкай самадзейнасці і народнай твор-

часці... Гэта ў цэлым. Кожная ж мясцовасць мае і свае адметныя культурныя, мастацкія традыцыі, пэўныя дэмаграфічныя і сацыяльна абумоўленыя інтарэсы, густы, што таксама абавязкова ўлічваецца. Паўсюдна ўзмацняецца ўвага да фальклору. Сёння мы бачым, як у некаторых раёнах у музыкантаў-аматараў расце цікавасць да крыху забытага апошнім часам гармоніка. Каб падтрымаць яго, культработнікі арганізавалі там конкурсы гарманістаў. А вось у Карэліцкім раёне правалі вялікае фальклорнае свята, дзе выступілі 15 сямейных ансамбляў.

У многіх вёсках сталі вельмі папулярныя разнастайныя аб'яднанні па інтарэсах: разьба па дрэву, вырабы розных рэчаў з гліны, саломкі, лыка, лазы, вышыванне, плаценне карункаў. Людзі старэйшага ўзросту вельмі любяць спяваць у хорах.

Калі ў калгасе ці саўгасе шмат моладзі, трэба мець спецыялістаў-харэографоў, знаўцаў сучаснай музыкі, кіраўнікоў фота-, кінагуртоў, інструктараў па турызму. У вёсках стала значна больш клубоў пчаляроў, садаводаў, кветаводаў, агароднікаў, аматараў рыбнай лоўлі і палявання. З усімі імі таксама займаюцца кваліфікаваныя ў адпаведнай галіне спецыялісты.

— Ваш інстытут у першую чаргу арыентаваны на падрыхтоўку спецыялістаў для перыферыі. Якое сацыяльнае знаходжанне студэнтаў? Якія ім створаны ўмовы для вучобы і адпачынку?

— Сацыяльнае знаходжанне студэнтаў неаднароднае. Пераважна гэта сельскія жыхары і жыхары раённых цэнтраў, менш з гарадоў абласнога падпарадкавання, яшчэ менш з абласных цэнтраў і з Мінска. Для прыкладу: на факультэце самадзейнага музычнага і харэаграфічнага мастацтва 51 працэнт студэнтаў — з сям'яў рабочых (гэта з улікам таго, што ў сельскай мясцовасці створаны аграрнапрамысловыя комплексы), 41 працэнт — з асяроддзя служачых, 8 працэнтаў — з калгаснікаў.

Пакуль для заняткаў ёсць адзін 8-павярховы вучэбны корпус. Для лекцый адведзены спецыяльныя паточныя аўдыторыі, многія з іх аснашчаны тэхнічнымі сродкамі навучання, ёсць фанатэка, студыя гуказапісу, вучэбныя кабінеты і лабараторыі, функцыяніруе рэкрэацыйная лабараторыя, ёсць бібліятэка і дзве чытальныя залы. Створаны і добра вядомы ў рэспубліцы і за яе межамі фальклорны ансамбль «Валачобнікі» (удзельнік XII Сусветнага фестывалю моладзі ў Маскве), харэаграфічны ансамбль «Унукі», акадэмічны хор і хор народнай песні, эстрадна-сімфанічны аркестр, аркестр

народных інструментаў, ансамбль скрыпачоў і іншыя калектывы.

І ўсё ж гэтая база ўжо не адпавядае патрабаванням сённяшняга дня: у інстытуце вучыцца больш чатырох тысяч студэнтаў, таму адчуваецца недахоп памяшканняў. З нецярплівасцю чакаем пачатку будаўніцтва новага вучэбнага корпуса, яно запланавана на наступны год, будзеца новая сталовая на 450 месцаў. Ёсць два добраўпарадкаваныя 9-павярховыя інтэрнаты, якія размешчаны побач з інстытутам. У кожным пакоі жывуць па 2 чалавекі. Інстытут і інтэрнаты размешчаны ў цэнтры горада, побач многа кіна-тэатраў, тэатраў, клубных устаноў, бібліятэк, сквераў, паркаў, музеяў, выставачных залаў, маладзёжных кафэ, стадыёнаў. Студэнты наведваюць іх як у вольны ад заняткаў час, так і па праграмах некаторых дысцыплін.

— Колькі выпускнікоў інстытута ёдзе працаваць непасрэдна ў правінцыю? Як ставяцца самі студэнты да таго, што іх рыхтуюць да працы ў вёсцы?

— Ад 40 да 50 працэнтаў усіх выпускнікоў, як правіла, едуць працаваць у сельскія і раённыя Домаў культуры. Сур'ёзных пярэчаньняў пры размеркаванні не бывае. Тлумачыцца гэта тым, што яшчэ да паступлення ў інстытут яны з'арыентаваны на гэта, такая арыентацыя праводзіцца і потым. Але не трэба забывацца, што мы забяспечваем кадрамі і абласныя цэнтры, і гарады абласнога падпарадкавання. Некаторая частка студэнтаў усё ж застаецца ў Мінску, для гэтага маюцца ўважлівыя прычыны.

— Якія дысцыпліны вучаюць студэнты Мінскага інстытута культуры?

— Перш за ўсё стараемся падрыхтаваць добрых спецыялістаў у галіне культурна-асветнай работы, рыхтуем педагогаў вольнага часу, расшыраем іх круггляд, вучым умению аргументавана адстойваць свае мастацкія погляды, берагчы і папулярна заваць культурны каштоўнасці, створаныя народам. Сярод галоўных дысцыплін можна вылучыць наступныя: кіраўніцтва самадзейным калектывам, музычная народная творчасць, народны танец, самадзейная народная творчасць у СССР, арганізацыя і метадыка вядзення культурна-асветнай работы, яе псіхалагічна-педагагічныя асновы. Гэта толькі некаторыя назвы з вялікай вучэбнай праграмы.

— Такім чынам, падрыхтоўку студэнты атрымліваюць у інстытуце даволі грунтоўную. Тады, можа, і праблем у іх самастойнай рабоце няма?

— На жаль, ёсць. І галоўнае, чаго сёння не стае, на наш погляд, работнікам культуры ў правінцыі, — гэта ўменне аператыўна адгукацца на зменлівыя і ўзрастаючыя запатрабаванні працаўнікоў сяла. Асабліва гэта датычыцца работы з моладдзю. Пакуль мала праводзіцца сацыялагічных даследаванняў па вывучэнню інтарэсаў, густаў, патрэб наведвальнікаў клубных устаноў. Эфектыўнасці работы перашкаджае і кансерватызм існуючай метадыкі і некаторых форм рабо-

ты. Ці кантралюе інстытут, як сустракаюць яго выпускнікоў на месцах работы? Ці ўсе атрымліваюць разам з дыпламам накіраванне на працу? Ці не выклікае гэта канфліктаў?

— Працу атрымліваюць усе выпускнікі. Канфліктаў на гэтай глебе не бывае, таму што ў кожнага, хто заканчвае інстытут, ёсць немалы выбар месцаў работы — да дзесяці і больш варыянтаў.

Сустракаюць маладых спецыялістаў пазнама, таму для кантролю ў інстытуце створана і актыўна працуе камісія па рабоце з выпускнікамі. Акрамя гэтага, на кожнай кафедры ёсць людзі, якія на працягу года ажыццяўляюць кантроль за іх стажыроўкай. Праз год спецыяльная камісія ацэньвае яе вынікі. Але сувязь з выпускнікамі інстытута на гэтым не заканчваецца. Яны прыязджаюць, звоняць, пішуць. Вязджаючы да студэнтаў на практыку, выкладчыкі заўсёды цікавяцца работай былых выхаванцаў, цяжкасцямі, з якімі яны сустракаюцца, бытавымі ўмовамі, у выпадку неабходнасці аказваюць дапамогу.

— Выкладчыкі інстытута — жыхары сталіцы. Наколькі яны дасведчаны ў асаблівасцях жыцця, быту, інтарэсаў і патрэб беларускай «глыбінкі», тых месцаў, дзе будучы працаваць іх выхаванцы? Ці не атрымліваецца так, што яны вучаць «не таму»?

— Многія выкладчыкі — выхадцы з вёскі, таму добра ведаюць і ўяўляюць быт і ўмовы жыцця, як вы казалі, беларускай «глыбінкі». Акрамя гэтага, выкладчыкі вязджаюць на месцы для прафрыентацыйнай работы, кіраўніцтва практыкай студэнтаў і стажыроўкай выпускнікоў, прымаюць актыўны ўдзел у метадычных і тэарэтычных семінарах, якія праводзяцца ў розных абласцях і раёнах рэспублікі. Як на месцах, так і ў інстытуце арганізуюцца сустрэчы з кіраўнікамі устаноў, практыкамі клубнай работы, выпускнікамі. Праводзяцца і сацыялагічныя даследаванні. Усё гэта дапамагае ў вывучэнні жыцця, быту сельскіх працаўнікоў.

— Як змянілася работа Мінскага інстытута культуры ў сувязі з перабудовай, якая ідзе ў савецкім грамадстве?

— Вядома ж, перабудова закранула і нашу ўстанову. Скарачаны лекцыйныя курсы, зроблены акцэнт на павелічэнне самастойнай работы студэнтаў, каб цяпер уязваць навучанне з практыкай. З гэтай мэтай арганізаваны, напрыклад, курсавыя аркестры і хоры, з якімі працуюць студэнты. Больш увагі надаецца самакіраванню: студэнты прымаюць актыўны ўдзел у размеркаванні месцаў у інтэрнаце і стыпендыі, на поўнае самакіраванне перайшлі некаторыя студэнцкія групы і цэлакам — адзін інтэрнат. Усё больш актыўна студэнты пачынаюць уплываць на ўдасканаленне вучэбнага працэсу.

Гутарку вяла
Галіна УЛІЦЕНАК.

ПРЭМ'ЕРЫ, ВЫСТАЎКІ, СУСТРЭЧЫ

НА БРАТНІЯЙ УКРАЇНЕ

«Маладосць мая — Беларусь» — так называецца выстаўка літаратуры, арганізаваная ў адной з бібліятэк Харкава, буйнога горада Савецкай Украіны. У экспазіцыі прадстаўлены кнігі Максіма Танка, Які Брыля, Алеся Адамовіча, Васіля Быкава і іншых нашых пісьменнікаў. Яна прымеркавана да 70-годдзя Вялікага мастра і працягвае серыю выставак, прысвечаных літаратурам народаў СССР.

У ГАСЦЯХ У БУДУЧЫХ ФІЛОЛАГАУ

Гасцямі студэнтаў і выкладчыкаў філалагічнага факультэта Віцебскага педагагічнага інстытута былі паэты Р. Барановіч, А. Вольскі і загадчыца філалагічнага літаратуры народнай творы выдавецтва «Мастацкая літаратура» Г. Шаранговіч.

Адбылася сустрэча з чытацкамі ў кнігарні «Светач». На ёй, у прыватнасці, ішла размова аб набытках альманаха «Братэрства», аб справах выдавецтва.

ВЕЧАР МОЛАДЗІ

У Магілёўскім абласным драматычным тэатры прайшоў творчы вечар моладзі «Тэатр і музыка». У выкананні артыстаў А. Палкіна, С. Кліменка, І. Семунёвай прагучалі музычныя ўрыўкі з некалькіх спектакляў.

Удзельнікі народнай студыі вакала Палаца культуры і тэхнікі вытворчага аб'яднання «Хімвалакно» Н. Шарубіна, Т. Шумкова, В. Сцяпанавы выканалі песні беларускіх кампазітараў. Гучалі на вечары і творы маладога кампазітара У. Браілоўскага.

Беларускі рэспубліканскі тэатр юнага глядача паказваў чарговую прэм'еру — спектакль «Рыгорка — ясная зорка» па п'есе А. Вярцінскага. Паставіў спектакль рэжысёр В. Новаікаў.
НА ЗДЫМКУ: сцэна са спектакля.
Фота У. КРУКА.

ЧАЙКІ НАД ГОРАДАМ

КРЫКЛІВАЕ ПАСЕЛІШЧА

Летася ранній вясной, калі снег ужо растаў, але на вадаёмах яшчэ трымаўся дзіржаваты тоўсты лёд, над горадам я заўважыў чаек. Групамі, парачкамі яны высока ў небе праляталі кожны надвячорак з гарадскога басейна некуды на поўдзень. У нізкім сонцы ружавелі іх моцныя вострыя крылы. А ў цішыні далёка разносіліся характэрныя рэзкія крыкі. Адчуваў: недзе непадалёку яны выбралі сабе месца для гнезджання, а на басейн, дзе лёд ля берагоў растаў, прылятаюць карміцца.

Доўга раздумаў, прыкідваў: што за мясціну аблюбовалі сабе чайкі? Дзе яны будуць гадаваць моладзь?

Разгадка прыйшла раптоўна. Праздніаў у красавіку гарадскія ачышчальныя збудаванні і ўбачыў над імі мноства чаек.

Зыхадам для назіранняў не спяшаўся. Выбраўся толькі ў пачатку чэрвеня. Паспеў да ўсходу сонца, калі на адстойніках яшчэ поўная цішыня і нішто не трывожыць туман, што густымі пасмамі клубкуе над вадою.

Чайкі не спалі. Мо сотня іх роўным радочкам сядзела на сцяжынцы па кругавой дамбе. Столькі ж хадзіла па свежаўзаранаму полю. Ад гэтага здавалася, што на ім ляжыць снег.

Птушкі заўважылі мяне здалёк. Белы шнурочак на дамбе імгненна распаўся. Чайкі з крыкам ляцелі насустрэч. Узнялося ў паветра і белае воблака з поля.

І вось ужо над маёй галавой кружыць шумлівы карагод. Такі гармідар паднялі, быццам здарылася немаведама што страшнае. А з вадаёма-адстойніка да іх далучаліся новыя птушкі... Абудзілася ўся калонія...

Зрабіў выгляд, быццам мне зусім не патрэбны гнёзды, што чайкі ўвогуле мяне не цікавяць. Пайшоў уздоўж дамбы, не спяшаючыся.

Чайкі супакоіліся, заняліся сваімі справамі. Так паціху я выйшаў на дамбу, агледзеў паселішча.

Ад відовішча захапіла дух. Уся шырыня адстойніка, унізанага пер'ямі маладога чароту, была белай. Столькі

тут было гнёздаў, і на кожным сядзела гаспадыня. Пад жыллё чайкі прыстасавалі не толькі купіны. На мелкай вадзе, на мінулагодніх шчыльных водарасцях яны намасцілі кучкі шэрага трыснёгу. Паверх тых стажкоў — невялічкія ямачкі. У кожнай — два або тры яйкі. Вось і ўсё дамоўе.

Частка чаек сядзіць на жэрдаках. Частка ўецца ў паветры. Некаторыя радочкамі паселі на дамбе. Іншыя жыўца на полі па суседству. Толькі бываюць імгненні, калі ўсеагульны спакой парушаецца. Праляціць над вадаёмам шэрага варона. І ўся калонія пакідае гнёзды ды з невыносным шумам кідаецца наўздагон. Драпежніца адразу ўцякае, а чайкі вяртаюцца на свае месцы. Трывога падымаецца часта. Больш за ўсё без даі прычыны.

Я прысеў пад лязняком на паўночным беразе. Тут чысты ад расліннасці плёс, добра сачыць за паводзінамі птушак. Часамі сюды залятаюць да двух дзесяткаў чаек. Цікава глядзець, як яны плаваюць. На роўнай паверхні вады прыгожа адбіваецца іх белы ўбор. Ад грудзей расходзяцца дробныя-дробныя хвалі. Здаецца, на плёс нехта напускаў мноства папяровых караблікаў.

Неспакойны народ — гэтыя чайкі. Сядзелі б сабе спакойна ды чакалі, пакуль з яек праклюнуцца малыя. Ды не. То там, то тут па ўсёму паселішчу ўспыхваюць бойкі. Ваююць суседзі на гнёздах, любя сустрэчныя птушкі. Не спадабаецца адной нешта ў паводзінах суседкі — валтузня, крыкі, шум крылаў.

Заўважыў я і такую дэталю. У паселішча чаек удала ўпісваюцца і іншыя вадаплаўныя птушкі. Часцяком мільгане паміж стрэлак трыснёгу чорная постаць нырца. Пакажа з-за купіны сваю галаву з чырвоным берэцікам, блісне цікаўным вочкам і знікне. Закірае побач кнігаўка, рэзка пракрычыць драч, імкліва праляціць да чароту кулік-вераценнік. Пад абаронай такой талакі чаек і яны адчуваюць сябе бяспечнай.

Некалькі разоў наведваўся я да таго паселішча. Стаў тут,

як кажуць, «сваім». Цяпер чайкі ўжо не сустракалі мяне на далёкіх подступах да жылля і не падымалі гармідар на ўвесь свет. Толькі некаторыя пастаянна кружылі, суправаджалі, куды ні скірую свой крок. Але не варожа, а хутчэй з цікавасцю.

Талакі пачала дазваляць мне нават плаваць на невялічкім плытку, які збудаваў тут вясной рыбаловы, ды і забыліся пра яго, кінулі ля берага. Асабліва птушкі не хваляваліся, калі аглядаў іх гнёзды.

Хутка ў калоніі паявіліся птушаняты. Пушыстыя, рудаватыя, яны плавалі па ўсіх чыстых ад чароту плёсіках. Пры паяўленні чалавека хутка-хутка адпльвалі ў водарасці, хаваліся.

Патомства падрасла. Маладзі цяпер ужо не хапала тэрыторыі вадаёма. Зойдзеш зранку, а птушаняты гуляюць па роснай траве, вышукваюць здабычу, смешна ганяюцца за конікамі. Старэйшыя спрабуюць крылы. Пры сігнале аб небяспецы, падскокваючы і пералятаючы пучкі густой высокай травы, кусты, спяшаюцца да вады, зашываюцца ў трыснёг.

У канцы ліпеня паселішча ўдзень пусцее. Старыя і падросшыя малыя вылітаюць на палі, сенажаці. Чайкі набіраюць сілы перад адлётам у вырай. І часта можна ўбачыць, як за трактарам у полі побач з чорнымі гракамі паважна ходзяць гэтыя прыгожыя птушкі.

Вось і заканчваецца мой расказ пра паселішча чаек. Адкуль жа і чаму паявіліся гэтыя навасёлы, звычайныя насельнікі вялікіх рэк, марскіх узбярэжжаў? На маю думку, прычына простая. Меліярацыя асушыла велзарныя прасторы былых балот. Мала стала вады, мала месцаў для гнезджання гэтых птушак. Вось і рассяляюцца яны па «белым свеце», шукаюць прытулак. І так удала прыстасоўваюцца да новых умоў, што калоніі іх можна назіраць нават на невялічкіх азёрах або штучных вадаёмах у межах гарадоў альбо побач з імі, як гэта здарылася ў нашым Іванаве.

Васіль ЖУШМА.

Новую экспазіцыю выстаўкі, прысвечанай 70-годдзю Вялікага Кастрычніка, рыхтуюць члены студыі прыкладнога мастацтва Палаца культуры хімікаў гродзенскага вытворчага аб'яднання «Азот». З першых дзён (ужо пяць год) кіруе ёю странны прапагандыст народнай творчасці Людміла Міхалёва. Работы студыйцаў экспанаваліся на абласных і рэспубліканскіх выстаўках, на ВДНГ СССР.
НА ЗДЫМКУ: кіраўнік студыі Л. МІХАЛЁВА і шасцікласніца СШ № 3. Т. ГУРЭЦКАЯ. Фота А. ПЕРАХОДА.

У ВАШУ КАЛЕКЦЫЮ

МАСТАЦКІ КАНВЕРТ

Калекцыя мастацкіх паштовых канвертаў, прысвечаных нашай рэспубліцы, папоўнілася новымі цікавымі выпускамі.

У паштовым абарачэнні з'явіўся канверт з адлюстраваннем Кургана Славы — велічнага помніка, пабудаванага ў 1969 годзе на 18-м кіламетры Мінскай шашы ў гонар подзвігу воінаў 1, 2, 3-га Беларускага і 1-га Прыбалтыйскага франтоў, якія ўдзельнічалі ў аперацыі «Баграціён» у 1944 годзе. На малюнку канверта — гвардзейская стужка, Вечны агонь і помнік на фоне блакітнага мірнага неба. Побач падпіс на дзвюх мовах — рускай і беларускай: «Смалявіцкі раён Мінскай вобласці. Курган Славы».

Міністэрства сувязі СССР працягвае выпускаць традыцыйную серыю канвертаў, прысвечаную славы нашай рэспубліцы. У ёй нямаюць канвертаў, якія расказваюць аб ваенных дзеячах — ураджэнцах Беларусі і аб тых, чый лёс быў звязаны з нашай рэспублікай. Да 90-годдзя з дня нараджэння Маршала Савецкага Саюза, чатырыжды Героя Савецкага Саюза Г. Жукава выпушчаны канверт з партрэтам слаўтага военачальніка. Яго служба была звязана з нашай рэспублікай: у перадаенныя гады ён выкладаў у Беларускай дзяржаўнай універсітэце, камандаваў воінскімі часцямі, размешчанымі на тэрыторыі Беларусі, быў намеснікам камандуючага войскамі Беларускай ваеннай акругі па кавалерыі ў канцы 30-х гадоў, удзельнічаў у вызваленні Беларусі ў 1944 годзе.

Ураджэнцу Беларусі двойчы Герою Савецкага Саюза Маршалу Савецкага Саюза І. Якубоўскаму прысвечаны канверт з партрэтамі герояў. Ён прымаў удзел у вызваленні Беларусі, Польшчы, Чэхаславакіі, быў ганаровым грамадзянінам гарадоў Жытоміра, Калача, Ополе Герой ЧССР.

Яшчэ аднаму ўдзельніку вызвалення Беларусі — П. Ротмістру прысвечаны мастацкі паштовы канверт. На ім — партрэт і надпіс: «Герой Савецкага Саюза Галоўнай Маршал бранятанкавых войск П. Ротмістраў. 1901—1982». З ліпеня 1944 года ваяваў у 5-й гвардзейскай танкавай арміі пад яго камандаваннем уварваліся ў Мінск і сумесна з іншымі злучэннямі вызвалілі сталіцу Савецкай Беларусі.

На наступным канверце — партрэт двойчы Героя Савецкага Саюза маршала П. Кашавага (1904—1976) — удзельніка Віцебска-Аршанскай і Мінскай аперацый 1944 года.

Савецкая пошта яшчэ ў 1957 годзе выпусціла канверт з помнікам К. Заслонову, які ўстаноўлены ў Оршы. І вось новы мастацкі канверт з адлюстраваннем помніка беларускаму герою-падпольшчыку і партызану. На малюнку канверта чырвоная стужка і медаль Заслонова Зорка, побач падпіс на рускай і беларускай мовах.

Новымі выпускамі папоўніліся тэматычныя калекцыі аб гарадах рэспублікі. На адным з канвертаў — новы будынак Палаца культуры дынама Прафсаюзаў у Брэсце, на другім — арыгінальны будынак Гродзенскага абласнога драматычнага тэатра.

Мастацкі канверт прысвечаны яшчэ аднаму тэатру — Віцебскаму драматычнаму імя Якуба Коласа, які нядаўна адзначыў сваё 60-годдзе.

Леў КОЛАСАУ.

РОДНАЕ-БЛІЗКАЕ

НА СВІТАНКУ

Раніца. Таямнічая цішыня. Сонца з-за лесу, што сцяною стаіць у Смольніцы, вось-вось пакажа свае вочы. Навокал мяккае свежае святло і блакітна-прырыстае паветра. Птушкі натхнёна пяюць песні ранішняй зары, іншыя гамоняць на розных галасы.

Беласнежныя яблыні і грушы ў буйной квецні стаяць маўкліва. Яны нібы маладыя дзяў-

чаты, што прыбраліся да шлюбу. Ад іх навокал плыве водар непаўторны, салодкі і духмяны.

Гэта раніца, квітнеючы сад ствараюць казачны настрой — радасць, загадкавасць, натхненне, надзею. Яны чужоўна-непаўторныя, як вясна, як маладосць, як гады юнацтва. Яны моцна кранаюць пачуццё: то хочацца смяцца, то набягае незразумелы сум. Чаму? Відаць, па адшоўшым юнацтве, магчыма таму, што наш час такі неспакойны, такі трывожны.

Я. КРАМКО.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня
выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 852